

رسانه و تاثیرات مثبت و منفی آن بر سبک زندگی نوجوانان

مرزا هاشمزائی

دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی پردیس رسالت زاهدان، سیستان و بلوچستان، زاهدان
Marvehhmz@gmail.com

میلاذ هاشمزائی

دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی پردیس شهید مطهری زاهدان، سیستان و بلوچستان، زاهدان
Millad5259@gmail.com

چکیده

در این نوشته درباره رسانه و تاثیرات منفی و مثبت آن بر سبک زندگی نوجوانان است در متن حاضر درباره سبک زندگی و رسانه صحبت شده و پیامدهای منفی رسانه را که از پیامدهای مثبت آن بیشتر است مورد توجه قرار داده و راهکارهایی برای مقابله با آن پیشنهاد شده است. در این مقاله مروری بر پژوهش‌های قبلی انجام شده و با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی جامعه نتایج گرفته شده است زیرا در دوران عصر رسانه بی‌توجهی به راه‌حل‌های مشکلات رسانه امری غیر ممکن است و باید خانواده، جامعه و مهم‌تر از همه نهاد تعلیم و تربیت یعنی مدارس در این امر بیشترین همراهی ممکن را داشته باشند. امید است که تاثیرات منفی رسانه به حداقل خود برسد و شیوه‌ها و راهکارهای نوینی بکار گرفته شود. هرچند رسانه تاثیرات مثبت و اثر شگرفی بر جامعه و تعلیم و تربیت و پیشرفت آن گذاشته است اما نباید از چالش‌ها و مشکلاتی که ایجاد کرده است بی‌تامل عبور کنیم. ایجاد رسانه و شبکه‌های مفید و سوق دادن نوجوانان به این نوع شبکه‌های شاید باعث استفاده درست و به‌جا از رسانه‌ها شود.

واژگان کلیدی: رسانه، اثرات مثبت، اثرات منفی، سبک زندگی، تعلیم و تربیت، نوجوانان

مقدمه

دنیای امروزه عصر رسانه است و کمتر کسی را می‌توان یافت که بگوید من از رسانه استفاده نمی‌کنم. رسانه‌ها و شبکه‌های مجازی پیشرفت بسیاری داشته‌اند حدود ۱۶۰ سال پیش رسانه به جامعه ایران با چاپ کاغذ اخبار وارد شد و تحولی عظیم ایجاد کرد که بعضی از این سیر عظیم تحولات مشکلات بسیاری را بوجود آورده به گونه‌ای که اکنون اعتیاد به رسانه و فضای مجازی غیرقابل انکار است و بی‌تردید باعث آسیب‌های زیادی نیز برای افراد شده است. رسانه باعث ایجاد کاهش خودباوری و اعتماد به نفس نوجوانان شده است تا جایی که در فضای مجازی آنان خود حقیقی خود نیستند و در رسانه‌ها یک سبک زندگی متفاوت با واقعیت خویش دارند و رسانه‌ها عواطف افراد را تحت شعاع قرار داده‌اند و با توجه به هر رده سنی مواردی را بزرگ یا کوچک جلوه می‌دهند که در بلندمدت آسیب شدیدی به افراد وارد می‌کند دخترها به دلیل شخصیت احساساتی بودن خود ممکن است تحت تاثیر افرادی که هیچ علم و دانشی ندارند قرار بگیرند و فقط از آن افراد تقلید کنند و قشر پسر جامعه نیز با دیدن عادی شدن مواردی که در عرف جامعه قابل قبول نبودن گرایش به انجام و استفاده آنان بکنند و این بسیار امری خطرناک برای نسل آینده است.

بیان مسئله

امروزه همه‌گیری رسانه‌ها باعث ایجاد چالش و مشکلاتی شده است زیرا رسانه بر افکار، رفتار، فرهنگ و... تاثیر بسیاری می‌گذارد و باعث ایجاد سبک‌ها و خرده‌فرهنگ‌های زیادی شده است بنابراین توجه به رسانه‌ها و میزان استفاده و همچنین چگونگی استفاده از آنان بسیار مهم شده است و چگونگی مقابله با آسیب‌های رسانه بر سبک زندگی به‌خصوص زندگی نوجوانان و دانش‌آموزان باید توجه شود و پیشگیری‌های لازم انجام شود. اکنون فرهنگ‌ها و سبک‌های زندگی جوامع بسیار در خطراند زیرا در رسانه یکسان‌سازی جوامع و فرهنگ‌ها و تبلیغ یک نوع فکر و سبک زندگی بسیار شده آیت و قشر نوجوان ما که در دوران خودآگاهی هستند بسیار تاثیر عمیقی از این موضوع می‌گیرند و اگر ما نتوانیم آسیب‌های وارد شد از رسانه را خنثی کنیم و راهی برای مقابله با آن نداشته باشیم خرده‌فرهنگ‌های اشتباه و سبک‌های زندگی که متناسب با سن و جامع فرد نیستند وارد زندگی شده و نهادینه می‌شوند همان‌طور که اکنون می‌بینیم که چه آسیب‌هایی در طی سال‌ها به دانش‌آموزان وارد شده است به نوع تربیت، رفتار و اخلاق و حتی احساسات نوجوان‌ها که کسی اگر آگاهی نسبت به رسانه و تاثیرات منفی نداشته نمی‌تواند دیگر با این قشر که آینده‌ساز جوامع خود هستند ارتباط برقرار کند.

پیشینه و روش تحقیق

پیشینه و روش تحقیق و بررسی که در این مقاله انتخاب شده است مروری بر پژوهش‌ها و مقالات گذشته و نتیجه‌گیری از این داده‌ها و یافته‌ها است که به اختصار در این مقاله، نوشته شده است. سبک زندگی بخشی از زندگی است که اعمال تحقق می‌یابد و در بردارنده طیف کامل فعالیت‌هایی است که خود انجام می‌دهند بنابراین طیف فعالیت‌های مختلف افراد در هر عرصه از زندگی که افراد در زندگی روزمره می‌توانند سازنده سبک زندگی آنها در آن عرصه باشد (سورن، ۱۳۸۱). در نظریه «بوردیو» سبک زندگی که شامل اعمال طبقه‌بندی شده و طبقه‌بندی‌کننده فرد در عرصه‌هایی چون تقسیم ساعات شبانه‌روز نوع تفریحات و ورزش شیوه‌های معاشرت ااثیه و خانه آداب سخن گفتن و راه رفتن و درواقع عینیت و تجسم یافته ترحیحات افراد است (باکات، ۱۳۸۱).

علل جذب و گرایش نوجوانان و جوانان به اینترنت را میتوان به شرح زیر بیان کرد:

۱. قابلیت‌های جذاب اینترنت

- وبسایت‌ها
- موتورهای جست‌وجو
- گپ‌خانه‌ها
- ارسال پیام‌های آنی
- صفحه‌های اطلاعات و پست الکترونیکی
- وبلاگ‌ها

۲. پر کردن اوقات فراغت یکی از علل مصرف بالای اینترنت نمایشان نوجوانان و جوانان پر کردن اوقات فراغت است. زیرا امکانات ورزشی یا تفریحی به‌اندازه کافی در اختیار آنان قرار ندارد اکثر خانواده‌ها نیز از این امر استقبال می‌کنند که نوجوانان در خانه و در کنار آنها با یک کامپیوتر و اشغال خط تلفن سرگرم باشند، غافل از اینکه در صورت استفاده نامناسب از اینترنت آثار منفی و مخرب آن به‌مراتب بیشتر از بسیاری سرگرمی‌های دیگر است.

MARCH 10, 2024 | TEHRAN

۲۰ اسفند ۱۴۰۲
محل برگزاری: تهران

اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت، تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش

۳. فرار از خود و ناکامی‌های زندگی اینترنت برای بسیاری از نوجوانان و جوانان پناهگاهی است که از مشکلات دردها و رنج‌های خود به آن روی می‌آورند و به‌عنوان یک مامن و ابزار سرگرم‌کننده به آن نگاه می‌کنند.

۴. عدم شکل‌گیری هویت مطلوب در، نوجوانان وجود شکاف‌های اجتماعی شکاف بین نسل‌ها و نیز از هم پاشیدگی تعاملات بین والدین و فرزندان از دیگر علل گرایش نوجوانان به استفاده از اینترنت می‌تواند باشد (کازمی اصل و با اوش، ۱۳۹۱).

اعتیاد به اینترنت از مواردی است که بسیاری از کاربران را اسیر می‌سازد جذابیت‌های خاص اینترنت باعث می‌شود تا نوجوانان مجذوب آن شده؛ این مسئله باعث می‌شود تا نوجوانان از دیگر فعالیت‌های اجتماعی باز بمانند سایت‌های غیراخلاقی با ارائه مطالب و تصاویر غیراخلاقی و مستهجن سلامت روانی جوامع را در خطر قرار داده‌اند (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۱).

اتاق‌های گفتگو یا چت در اینترنت از موارد مورد استفاده بسیاری از نوجوانان است سوء استفاده‌های بسیاری از سوی افراد شیاد در این اتاق‌ها صورت می‌گیرد که از جمله آنها می‌توان به ارائه اطلاعات نادرست سوء استفاده از اطلاعات دیگران به دام انداختن نوجوانان و سواستفاده از آنان از طریق برقراری رابطه با آنان و گذاشتن قرار ملاقات اشاره کرد (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۱).

کاهش اقتدار والدین و گسترش حریم خصوصی فرزندان یکی از مشکلات استفاده نوجوانان از رسانه‌ها می‌باشد که باعث شده است نوجوانان احساس خود بسندگی کرده و خود را دارای شایستگی‌های لازم برای کار درست می‌دانند و حاضر نیستند به تصمیم و صلاح دید والدین تن بدهند که بدین صورت رسانه سبب تغییر در هرم قدرت خانواده شده است و یکی از ابعاد این مساله تخریب غیر مستقیم جایگاه پدر و مادر است (عامری، ۱۴۰۰).

3

منظور از حریم خصوصی نیز حوزه‌های از زندگی افراد است که در آن حوزه قواعد اخلاقی و آداب‌ورسوم برقرار نیستند و در آن فر آزادی عمل دارد و دخالت هر شخص دیگری ممنوع می‌باشد که توسعه ابزارهای فناورانه‌ی، رسانه، نه تنها حریم خصوصی را افزایش داده بلکه بیش از پیش امکان پنهان کاری و فعالیت‌های مخفیانه را برای نوجوانان فراهم کرده است (عامری، ۱۴۰۰).

هم‌چنین امروزه به دلایل زیادی از جمله شیوع و گسترش رسانه در بین نوجوانان شاهد شکاف نسلی نیز هستیم و اصلی‌ترین نمود شکاف، نسلی میان والدین و فرزندان مشهود است به این صورت که دیگر ارزش‌ها و میراث‌های فرهنگی والدین خود را قبول ندارند و اگر این روند ادامه‌دار باشد گسست، نسلی دور شدن تدریجی دو یا سه نسل پیاپی از یکدیگر از نظر جغرافیایی، عاطفی، فکری و ارزشی است (عامری، ۱۴۰۰).

مدارس و نهادهای تعلیم و تربیت باید بیش از پیش خطرات و حملات رسانه را که به طور غیر مستقیم حتی بر تفکر، اخلاقیات و نگرش فرد را تحت تاثیر قرار می‌دهد را در دستور کار خود قرار داده و نوجوانان را تشویق به انجام کارهای جسمانی و ذهنی که به دور از رسانه است بکنند و استفاده از رسانه را به حداقل ممکن برسانند و تا حد امکان معلمان دانش‌آموزان را علاقه‌مند به دنبال کردن رسانه‌ها و شبکه‌ها اجتماعی مفید بکنند.

یکی دیگر از آسیب‌های خیلی شدیدی که فناوری به نوجوانان وارد می‌کند انزوای اجتماعی آنهاست که عواقب دراز مدت و جدی بر بهداشت روان فرد در آینده را دنبال دارد و یکی از راهکارهای جلوگیری از انزوای اجتماعی انتخاب سبک درست زندگی توسط والدین است (عامری، ۱۴۰۰).

از آثار منفی رسانه‌ها به طور مختصر می‌توان به اتلاف زمان خشونت، تغذیه سلامتی و... اشاره نمود که بر این اساس تخمین زده شده است که بچه‌ها در ایالات متحده حدود چهار ساعت در روز تلویزیون تماشا می‌کنند و این رقم در حال افزایش است. اگر زمان گوش دادن به موسیقی بازی‌های ویدئویی و اینترنت را هم اضافه کنید بخش زیادی از روز هر کودک جلوی تلویزیون یا کامپیوتر می‌گذرد درحالی که باید این زمان را به فعالیت‌های سالم‌تر و ارتباط با دیگران و مطالعه اختصاص دهد (کریمی، ۱۳۹۶).

MARCH 10, 2024 | TEHRAN

۲۰ اسفند ۱۴۰۲

محل برگزاری: تهران

اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت، تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش

ارتباط مشاهده طولانی مدت تلویزیون با افزایش کلسترول خون افزایش فشار خون بروز آسم اختلال خواب، اختلال خلق مشکلات روانی و افسردگی در مطالعات مختلف مشاهده شده است. البته اغلب این مطالعات از نوع همبستگی بوده و ارتباط علت و معلولی را مورد بررسی قرار نداده‌اند (مولایی نژاد، ۱۳۹۴).

یک تحقیق که در سال (۲۰۰۴) در مورد خشونت در بازی‌های ویدئویی انجام شد نشان داد که نوجوانانی که به مدت طولانی بازی‌های ویدئویی خشن انجام می‌دهند رفتارهایی را دارند برای مثال پرخاشگرتر هستند بیشتر با معلم خود تعارض دارند بیشتر با هم سن و سال‌های خود درگیر می‌شوند و نمرات درسی آنها نزول می‌یابد. بسیاری از بازی‌های کامپیوتری نیز که با شلیک سلاح‌های جنگی همراه هستند، می‌تواند رفتارهای خشونت‌آمیز را کودکان و نوجوانان تشدید کنند (مولایی نژاد، ۱۳۹۴).

اضافه‌وزن در کودکان ایالات متحده به سطوح اپیدمیک رسیده است. کودکانی که زمان زیادی را به تماشای تلویزیون بازی‌های ویدئویی یا کامپیوتر می‌گذرانند، به احتمال زیاد اضافه‌وزن می‌گیرند زیرا زمان کافی به بازی‌های فیزیکی یا ورزش اختصاص نمی‌دهند (سایت بیتوته).

الگوهای رفتاری کودکان نوجوانان از آثار مثبت رسانه‌ها به طور مختصر می‌توان به دانش‌افزایی و ارائه اطلاعات سودمند سرگرمی، پندآموزی و عبرت‌آموزی آشنایی با جهان برون‌مرزی حماسه‌سازی و... اشاره نمود که بر این اساس شاید یکی از اصلی‌ترین اهداف راه اندازی رسانه‌های جمعی و نشر کتب و مجلات و پیام‌رسانی و اطلاع‌رسانی آنها در موضوعات علمی تحقیقی باشد و نه استفاده‌های تبلیغاتی و غیره... (خیر ندوی، ۲۰۱۶).

4

افرادی که گرفتاری‌های زندگی روزمره ناخرسند و خسته هستند تلویزیون اینترنت ماهواره و کتاب و... وسیله بسیار خوبی برای فاصله‌گیری از واقعیات زندگی که او را رنج می‌دهد و راهی برای کنار آمدن با آنها ندارد، می‌تواند باشد (خیر ندوی، ۲۰۱۶).

بحث و نتیجه‌گیری

سبک زندگی مدرن آثار مخربی بر روی جوانان ما داشته است به‌واسطه سبک زندگی مدرن جوانان به استقلال رسیده‌اند و این استقلال را از گروه همسالان به‌دست آوردند و از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی کسب کردند آنها بدون آگاهی و اندیشه در این فضا وارد شدند و به تقلید کورکورانه از الگوهای غربی می‌پردازند و به‌راحتی اطلاعات شخصی خود را در اختیار کاربران این فضا می‌گذارند و متأسفانه خیلی اوقات متأسفانه این فضا جوانان را به سوی رفتارهای پر خطر اجتماعی سوق می‌دهد (قاسمی شال، ۱۳۹۹) به‌طور کلی رسانه‌ها تأثیرات مثبتی نیز دارند ولی تأثیرات منفی آن بسیار پیامدهای بیشتری دارند و باید والدین معلمان و جامعه در برابر این چالش‌هایی که رسانه ایجاد می‌کند آگاه باشند و در راهکارهایی برای مقابله با این چالش‌ها داشته باشند در این عصر رسانه باید سواد رسانه‌ای را محور کار قرار داده و همیشه خود را بروز کنند از راهکارهایی که پیشنهاد می‌شود انجام داده شود می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- والدین متناسب با سن فرزند خود رسانه‌ها را در دسترس فرد قرار داده و ساعات مشخصی را نیز برای آن تعیین کنند.
- باید کتاب‌هایی در رابطه با پیامدها رسانه و نوع استفاده آن در بین دروس دانش‌آموزان قرار داد تا سطح آگاهی آنان افزایش یابد.
- باید سنت‌ها و سبک زندگی جامعه را با تبلیغات درست و مناسب با آن دوره ترویج داد و رسانه‌های ملی نیز باید از پایه و از شبکه‌های کودک و نوجوان این کار را به نحو احسن انجام دهند.
- جامعه که مردم باید سبک زندگی خود را فراموش نکنند و روزهایی را به‌عنوان استفاده نکردن از رسانه در نظر بگیرند و همزیستی و پیوند خانواده و آشنایی با سبک زندگی قبل رسانه‌ها به نسل حال نشان دهند.

منابع

- باکات، رابرت. (۱۳۸۱) مصرف، (ترجمه خسرو صبری)، تهران، نشر شیرازه
- بیتوته. اثر منفی رسانه‌های جدید بر کودکان، مجموعه روانشناسی کودکان، قابل دسترسی در آدرس:
<http://www.beytoote.com>
- خیر ندوی، نوراله کوثر (۲۰۱۶) رسانه‌ها و اثرات مثبت و منفی آن بر فرد و اجتماع قسمت اول قابل دسترسی در آدرس:
<http://www.noorullahkawsar.com>
- رحیمی، محمد و تاج آبادی، رضا شعبانی، سمیه، ۱۳۹۱، پیامدها و آثار اینترنت بر برخی از ابعاد هویت اجتماعی جوانان، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید تهران
- سورن، ورنر جوزف (۱۳۸۱) نظریه‌های ارتباطات (ترجمه علیرضا دهقان) تهران دانشگاه تهران
- عامری، مهدی و جعفری، فاطمه. (۱۴۰۰). تأثیر رسانه بر شکل‌گیری شخصیت جوانان، مجله علمی رویکردهای پژوهشی در علوم اجتماعی، سال هفتم، شماره ۲۴، تابستان ۱۴۰۰، ص ۱_۶
- قاسمی شال، منا و رادفر، مجید و محسنی، رضاعلی (۱۳۹۹). تحلیل و تبیین جامعه‌شناختی تأثیر استفاده از فضای مجازی تلگرام و اینستاگرام (بر گرایش بر سبک زندگی مدرن دختران شهرستان شهریار (مطالعه در بین دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های شهریار)، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال چهاردهم، شماره اول
- کاظمی اصل، مجید و با اوش، معصومه، ۱۳۹۱ بررسی تأثیرات، چالش‌ها و فرصت‌های ناشی از فضای اینترنت، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید، تهران.
- کریمی، محمد هادی (۱۳۹۶). تأثیرات رسانه در تربیت فرزندان و سبک زندگی آنان در خانواده، مدیریت رسانه، شماره ۳۸، ص ۶۷_۷۶ مولایی نژاد مریم. (۱۳۹۴) نقش رسانه در سلامت فرزندان ۱ و ۲ قابل دسترسی در آدرس:

1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON MANAGEMENT, EDUCATION AND TRAINING RESEARCHES IN EDUCATION

Archive of SID

MARCH 10, 2024 | TEHRAN

۲۰ اسفند ۱۴۰۲

محل برگزاری: تهران

اولین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت، تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش

<http://sedayesalamat.ir/4099>